

IES SANTA IRENE(Vigo)

RELIXIÓN

CATÓLICA
3º ESO

PROGRAMACIÓN

CURSO 2021-2022

Xefe de Departamento
ISABEL CAPELO LAGO

- 1. Introducción e contextualización**
- 2. Obxectivos xerais da materia de relixión e moral católica na ESO**
- 3. Contribución da relixión ao logro das competencias clave**
- 4. Obxectivos para o curso 3º ESO**
- 5. Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable para o curso 3º ESO**
 - Unidade 1: A persoa busca a Deus
 - Unidade 2: O sentido cristiá da vida
 - Unidade 3: Pecado, perdón e unción
 - Unidade 4: Xesucristo, vocación e orde
 - Unidade 5: Xesucristo, moral e vida
 - Unidade 6: Xesucristo, moral e consumo
 - Unidade 7: Misión e organización da igrexa
 - Unidade 8: Historia da igrexa
 - Unidade 9: Fe, arte e cultura
 - Grao mínimo de consecución para superar a materia
 - Temporalización
- 6. Concrecións metodolóxicas que require a materia**
- 7. Materiais e recursos didácticos**
- 8. Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado**
- 9. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente**
- 10. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes**
- 11. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados**
- 12. Programas específicos para o alumnado repetidor (na ESO)**
- 13. Medidas de atención á diversidade**
- 14. Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso que corresponda**
- 15. Contribución ao Proxecto Lector**
- 16. Fomento das TIC**
- 17. Acción de contribución ao Plan de Convivencia**
- 18. Actividades complementarias e extraescolares**
- 19. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.**

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A Lei Orgánica 8/2013, do 9 de Decembro para a Mellora da Calidade Educativa, no artigo 6.1, define o currículo como a regulación dos elementos que determinan os procesos de ensinanza e aprendizaxe para cada unha das ensinanzas. Por iso, o contido do currículo parte da experiencia humana e desenvólvese nas etapas do desenvolvemento infantil e adolescente, colaborando, neste sentido, coas aprendizaxes instrumentais e transversais propios en cada etapa educativa.

O Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obligatoria e do Bacharelato, indica na súa disposición adicional terceira, que a determinación do currículo do ensino de relixión católica e das diferentes confesións relixiosas coas que o Estado español subscribiu Acordos de Cooperación en materia educativa será competencia da xerarquía eclesiástica e das correspondentes autoridades relixiosas.

No BOE número 47, de 24 de febreiro de 2015, publicouse a Resolución de 11 de febreiro de 2015, da Dirección Xeral de Avaliación e Cooperación Territorial, pola que se publica o currículo do ensino de Relixión Católica da Educación Primaria e da Educación Secundaria Obligatoria. Ademais, no mesmo BOE publicouse tamén a Resolución de 13 de febreiro de 2015, da Dirección Xeral de Avaliación e Cooperación Territorial, pola que se publica o currículo do ensino de Relixión Católica de Bacharelato.

O desenvolvemento do currículo se estrutura en catro grandes bloques que pretenden recoller o saber antropolóxico cristián acumulado ao longo dos séculos. Eses bloques parten do sentido relixioso do home, continúan co estudo da revelación; Deus maniféstase ao home e faio nunha historia concreta, con personaxes e situacións que o alumnado debe coñecer e que contribuirán á súa comprensión do mundo. Dita revelación culmina en Xesucristo e a mensaxe evanxélico, centro do terceiro bloque

do currículo e eixe vertebrador da materia. Para rematar, estúdase a Igrexa como manifestación da presenza continuada de Xesucristo na historia. Convén subliñar,

xa que logo, que lonxe dunha finalidade catequética ou de adoutramento, o ensino da relixión católica ilustra aos estudantes sobre a identidade do cristianismo e a vida cristiá.

O IES SANTA IRENE está situado no centro da cidade e recolle alumnos procedentes dun nivel económico heteroxéneo medio-alto e ao mesmo tempo, medio e medio baixo, e todos eles co factor común do cristianismo como imprescindible na formación das súas diversas identidades. De xeito máis ou menos acentuado iso nótase no tocante á súa cultura relixiosa e reflicten a sociedade galega na que naceron que está embebida de ritos, costumes, festas e valores de fondas e longas raíces cristiás. Tamén, desde hai uns anos, aumentou o ingreso de alumnos procedentes de outros países, cadanseu coas súas propias peculiaridades, notándose que os alumnos de países suramericanos achéganse cunha significativa vivencia da fe católica.

2. OBXECTIVOS XERÁIS DA MATERIA DE RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA NA ESO

A área de Relixión e Moral Católica fundaméntase nas esixencias que leva consigo desenvolver, na escola, a educación integral e a aplicación duns dereitos expresados na Declaración universal de dereitos humanos (1948, artigo 26.3); na Constitución española (1978, artigo 27.3); no Pacto internacional de dereitos humanos, económicos, sociais e culturais (1966, artigo 13.3); na Carta dos dereitos fundamentais da Unión Europea (2000, artigo 10 e 14.3), etc. Ademais, está garantida polo acordo subscrito entre o Estado español e a Santa Sé sobre ensinanza e asuntos culturais (3-1-1979).

A práctica destes dereitos leva consigo unha ensinanza relixiosa escolar e confesional. Esta ensinanza concrétese na área de Relixión e Moral Católica, unha materia específica e rigorosamente escolar, ordinaria para os que a soliciten, equiparable ao resto das materias no rigor científico, na formulación dos seus obxectivos e contidos, e na súa significación educativa dentro do currículo. Así mesmo, contribúe á formación integral do alumnado e ao pleno desenvolvemento da persoa en todas as súas capacidades.

A área de Relixión Católica é unha materia opcional curricular de carácter confesional. A súa identidade resúmese nas súas «Finalidades Educativas» ou «Obxectivos Xerais». Estes deben ser a meta e a directriz no seu deseño e o seu desenvolvemento curricular (realización da programación xeral de curso, de cada unidade didáctica, etc.). As seguintes «Finalidades educativas da Educación Secundaria», sinalan as metas finais a que deben conducir todo curso e unidade didáctica de Relixión Católica.

1. Educar a dimensión transcendente e relixiosa, e iso, desde a experiencia humana e «desde» e «para» a vida persoal, social, relixiosa e ambiental.
2. Favorecer a maduración e o desenvolvemento integral da personalidade do alumnado desde unha educación humanista, relixiosa e católica de calidade.
3. Facilitar a elaboración do proxecto persoal de vida desde unha educación en valores e virtudes humanas, morais, cívicas, democráticas, relixiosas e cristiás.
4. Presentar a visión cristiá da persoa e da historia, desde a realidade cotiá, o respecto e en diálogo coas principais relixións, antropoloxías e cosmovisións de hoxe.
5. Ofrecer a cultura relixiosa e a mensaxe cristiá-católica en diálogo con testemuños de persoas exemplares e problemas e interrogantes do mundo actual.
6. Educar a dimensión cívica e moral desde a aplicación de testemuños exemplares, valores, virtudes e compromisos para resolver problemas humanos e sociais.
7. Desenvolver unha ensinanza-aprendizaxe da relixión que promova a apertura ao Misterio, ao sentido relixioso da vida, á experiencia relixiosa e á educación na fe.

8. Promover as competencias necesarias para darlle un sentido pleno á vida e elaborar respostas de sentido último ante as dificultades máis existenciais e cotiás.
9. Educar na participación social e na práctica de compromisos solidarios que melloren o medio, as relacións interpersoais e a vida pública.
10. Valorar a intelixencia espiritual para fortalecer o mundo interior do alumnado e a súa capacidade de autocoñecemento, aceptación, meditación, relaxación, paz interior...
11. Favorecer o diálogo e a crítica construtiva entre as mensaxes relixiosas e cristiás e a actual cultura audiovisual, especialmente a da televisión e as TIC.
12. Desenvolver a dimensión humanista e cívica do alumnado desde a ética universal dos dereitos humanos e a doutrina social da Igrexa católica.
13. Educar a intelixencia emocional para elixir e fortalecer os mellores sentimentos, e así ser máis feliz con un mesmo, con Deus, cos demais e coa natureza.
14. Coñecer a Relixión e Moral Católica desde as TIC, a investigación, a aprendizaxe cooperativa e a participación en equipos de traballo.
15. Ofrecer unha ensinanza integral da Biblia, promovendo a cultura bíblica e a aplicación das súas ensinanzas para ser máis feliz na vida persoal e social.

3. CONTRIBUCIÓN DA RELIXIÓN AO LOGRO DAS COMPETENCIAS CLAVE

A ensinanza da Relixión Católica na escola atense á finalidade propia de esta, que é a formación plena do alumnado mediante os sistemas propios de aprendizaxe que se concretan no currículo e no seu desenrolo.

As propostas da ERE contribúen en si mesmas a unha cosmovisión do mundo, da vida e do ser humano, que fai posible a formación integral. Con todo, as competencias clave como son persoais, culturais, sociais e cívicas e a comunicación lingüística, adquiren neste área elementos básicos para a súa adquisición ó longo da ESO. O Decreto 86/2015 de xuño, polo que se establece o currículo de Educación Secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia, expón as seguintes competencias clave :

- 1ª) Comunicación lingüística (CCL)
- 2ª) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)
- 3ª) Competencia dixital (CD)
- 4ª) Aprender a aprender (CAA)
- 5ª) Competencias sociais e cívicas (CSC)
- 6ª) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
- 7ª) Conciencia e expresións culturais (CCEC)

O carácter integrador da materia de Relixión Católica fai que a súa aprendizaxe axude á adquisición das competencias clave. Os catro bloques que compoñen esta materia inclúen conceptos, procedementos e actitudes, que permiten o coñecemento de si mesmo, da realidade e dos problemas que esta suscita. Este currículo válese dos elementos cristiáns presentes na

contorna do alumnado, as imaxes e símbolos, a linguaxe e outros recurso, para a comprensión da relixiosidade propia de cada etapa educativa. Desenvólvense así, xa que logo, ditas competencias:

A competencia lingüística, posto que propón a utilización da linguaxe como instrumento de comunicación oral e escrita, como instrumento de aprendizaxe e ademais a linguaxe bíblica e a súa riqueza de expresión e simboloxía, a linguaxe doutrinal e a súa precisión conceptual, analítica e argumental e a linguaxe litúrxico e a súa proximidade á linguaxe dos símbolos do pobo cristián, axudarán ao desenvolvemento desta competencia nos estudantes. Así mediante as súas propostas de traballo, as súas actividades e os seus recursos fomenta a escoita e a conversación consciente dos principais tipos de interacción verbal, a comprensión e a comunicación, e promove o feito de saber verbalizar conceptos, expoñer ideas e opinións, redactar un escrito e expoñer un argumento.

Así mesmo, o ensino escolar da relixión católica favorece o desenvolvemento da responsabilidade persoal e social e das demais virtudes cívicas, contribuíndo así á adquisición das competencias sociais e cívicas. Esta educación da dimensión moral e social da persoa, favorecerá a maduración dunha co-responsabilidade, o exercicio da solidariedade, da liberdade, da xustiza e da caridade.

Por outra banda, a relixión católica aporta á competencia cultural e artística o significado e valoración crítica de tantas obras da nosa contorna, motivando o aprecio pola propia cultura e estímoo adecuada doutras tradicións culturais e relixiosas. A cultura e a historia occidental, a propia historia, non poden ser comprendidas e asumidas si prescínndese do feito relixioso presente sempre na historia cultural dos pobos. De igual modo, a expresión artística da fe segue colaborando na actualidade ao enriquecemento do noso patrimonio cultural.

A competencia para a autonomía e iniciativa persoal desenvólvese no estudante partindo do verdadeiro coñecemento de si mesmo, das súas potencialidades, da súa dignidade e do seu sentido. A formación relixiosa católica aporta a devandita competencia unha cosmovisión que dá sentido á vida e, xa que logo, á cultura e á identidade da persoa humana. Unha cosmovisión que fai posible a formación integral do estudante fronte a visións parciais.

En canto aos contidos procedimentais, a materia de relixión católica forma de xeito transversal unha serie de procedementos fundamentais para a comprensión do feito cristián. Estes contidos procedimentais adquirense ao longo do desenvolvemento curricular, colaborando así na consecución das competencias asignadas aos currículos da ESO e Bacharelato. Concretamente os contidos procedimentais de relixión católica desenvolverán especialmente as seguintes competencias: Comunicación lingüística, Aprender a aprender, Competencias sociais e cívicas e Conciencia e expresións culturais.

COMPETENCIA	INDICADORES	DESCRITORES
-------------	-------------	-------------

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía	Coidado do medio e dos seres vivos	<ul style="list-style-type: none"> - Interactuar co medio natural de xeito respectuoso. - Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sustentable. - Respetar e preservar a vida dos seres vivos do seu ámbito. - Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no ámbito natural e as repercusións para a vida futura.
	Vida saudable	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico. - Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao seu coidado saudable.
	A ciencia no día a día	<ul style="list-style-type: none"> - Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá. - Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...). - Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece ao noso arredor e responder preguntas.
	Manexo de elementos matemáticos	<ul style="list-style-type: none"> - Comprender e interpretar a información presentada en formato gráfico. - Expresarse con propiedade na linguaxe matemática.
	Razoamento lóxico e resolución de problemas	<ul style="list-style-type: none"> - Organizar a información utilizando procedementos matemáticos. - Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas. - Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.
Comunicación lingüística	Comprensión: oral e escrita	<ul style="list-style-type: none"> - Comprender o sentido dos textos escritos e orais. - Manter unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresión: oral e escrita	<ul style="list-style-type: none"> - Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia. - Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais. - Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario.
	Normas de comunicación	<ul style="list-style-type: none"> - Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta do interlocutor... - Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.

	Comunicación noutras linguas	<ul style="list-style-type: none"> - Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para un mellor uso desta. - Manter conversas noutras linguas sobre temas cotiáns en distintos contextos. - Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación. - Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.
Competencia dixital	Tecnoloxías da información	<ul style="list-style-type: none"> - Empregar distintas fontes para a busca de información. - Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade. - Elaborar e publicitar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
	Comunicación audiovisual	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas. - Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.
	Utilización de ferramentas dixitais	<ul style="list-style-type: none"> - Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento. - Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria. - Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.
Conciencia e expresións culturais	Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento. - Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural. - Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.
	Expresión cultural e artística	<ul style="list-style-type: none"> - Expresar sentimentos e emocións mediante códigos artísticos. - Apreciar a beleza das expresións artísticas e das manifestacións de creatividade e gusto pola estética no ámbito cotián. - Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.
Competencias sociais e cívicas	Educación cívica e constitucional	<ul style="list-style-type: none"> - Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes, e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución. - Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
	Relación cos demais	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos. - Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos. - Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e

		ideas.
	Compromiso social	<ul style="list-style-type: none"> - Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores. - Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela. - Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto polos distintos ritmos e potencialidades. - Involucrarse ou promover accións cun fin social.
Sentido de iniciativa e espírito emprendedor	Autonomía persoal	<ul style="list-style-type: none"> - Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias. - Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas. - Ser constante no traballo, superando as dificultades. - Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.
	Liderado	<ul style="list-style-type: none"> - Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos. - Contaxiar entusiasmo pola tarefa e ter confianza nas posibilidades de alcanzar obxectivos. - Darlles prioridade á consecución de obxectivos grupais sobre os intereses persoais.
	Creatividade	<ul style="list-style-type: none"> - Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema. - Configurar unha visión de futuro realista e ambiciosa. - Encontrar posibilidades no ámbito que outros non aprecian.
	Emprendemento	<ul style="list-style-type: none"> - Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución de obxectivos. - Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas. - Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos. - Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
Aprender a aprender	Perfil de aprendiz	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas... - Xestionar os recursos e as motivacións persoais a prol da aprendizaxe. - Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
	Ferramentas para estimular o pensamento	<ul style="list-style-type: none"> - Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente... - Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.

	Planificación e avaliación da aprendizaxe	<ul style="list-style-type: none"> - Planificar os recursos necesarios e os pasos que se han de realizar no proceso de aprendizaxe. - Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios. - Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe. - Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.
--	---	--

4. OBXECTIVOS PARA O CURSO 3º ESO

1. Descubrir e coñecer o desexo do infinito e de Deus que existe no ser humano, e a diversidade de camiños persoais e cristiáns que existen para encontrarse con El.
2. Analizar e interpretar a necesidade humana de darlle sentido á propia vida e o sentido cotián e último da vida que dan o cristianismo e as relixións monoteístas.
3. Investigar e interpretar correctamente os sacramentos do Perdón e da Unción de enfermos.
4. Investigar e fundamentar correctamente a relación existente entre Xesucristo, a vocación cristiá e o sacramento da Orde sacerdotal.
5. Coñecer e aplicar a moral cristiá da vida humana en relación con Xesucristo, a Igrexa e a busca de solucións aos atentados actuais contra a vida.
6. Valorar a mensaxe de Xesús sobre o consumo e aplicar a moral cristiá e católica do consumo para promover un consumo xusto, solidario, ecolóxico e cristián.
7. Describir e valorar a misión e a organización da Igrexa católica en relación con Xesucristo, a súa tripla misión e os servizos de humanización e salvación que realiza.
8. Investigar os principais acontecementos da historia da Igrexa durante os seus primeiros quince séculos e a presenza de Xesucristo, que continúa ata o fin da historia.
9. Recoñecer e valorar a achega fundamental da fe cristiá na creación da arte e da cultura cristiá e da humanidade.
10. Desenvolver a intelixencia espiritual por medio da reflexión e interiorización das experiencias de autocoñecemento, sentido á vida, vocación persoal, meditación e peregrinación.
11. Promover a intelixencia emocional por medio do coñecemento e da vivencia dos sentimentos de choro, providencia, arrepentimento, fe, vida, xenerosidade, colaboración, vocación e piedade.
12. Tomar conciencia da importancia de ter unha xerarquía de valores e de practicar os valores do perdón, a fe, o servizo, a celebración, a caridade, a solidariedade, a cooperación e a tolerancia.

5. CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE PARA O CURSO 3º ESO

UNIDADE 1: A PERSOA BUSCA A DEUS

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade preséntanos como o ser humano é un ser espiritual e relixioso que desexa o infinito, que é Deus, para poder encontrar a completa felicidade e plenitude que necesita. Preséntase como o cristianismo propón uns camiños concretos para encontrarse con Deus, e como un deles é o coñecemento dun mesmo.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Recoñecer a importancia da busca espiritual de Deus no ser humano.
- Identificar o ser humano como un ser capaz de buscar e descubrir a Deus.
- Aplicar e interpretar correctamente o relato bíblico «Historia de Sansón».
- Experimentar e expresar o autoconhecimento e o sentimento de compaixón por medio dun cuestionario.
- Descubrir e expresar o valor da fe en Deus.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- A persoa pode descubrir a Deus.	BLOQUE I. 1. Enumerar as razóns e os camiños máis importantes polos cales a persoa pode descubrir a Deus.	1.1. Expresa os principais camiños persoais para descubrir e coñecer a Deus.	CCL CD CAA CSC
- Camiños persoais e cristiáns para coñecer e encontrarse con Deus.	BLOQUE I. 2. Expresar os medios persoais e cristiáns que propón a Igrexa católica para que a persoa poida encontrarse con Deus.	2.1. Describe os camiños persoais e cristiáns que ensina a Igrexa para encontrarse con Deus.	CCL CD CAA CSC

- O relato bíblico «Historia de Sansón».	BLOQUE I. 3. Identificar os personaxes e os valores do relato bíblico «Historia de Sansón».	3.1. Le e resume o argumento e a ensinanza do relato bíblico «Historia de Sansón».	CCL CAA CSC CCEC
		3.2. Enumera valores e antivalores dos seus personaxes.	CCL CAA CSC CCEC
- O coñecemento dun mesmo e o sentimento de chorar.	BLOQUE I. 4. Desenvolver a espiritualidade mediante o autocoñecemento e a expresión de sentimentos.	4.1. Autoavalíase por medio dun cuestionario de coñecemento persoal.	CCL CAA CSC CCEC
		4.2. Participa en debates sobre os sentimentos.	CCL CAA CSC CCEC
- O valor da fe en Deus.	BLOQUE I. 5. Mostrar interese na formulación da fe en Deus.	5.1. Participa nun cinefórum sobre a busca e relación persoal con Deus.	CCL CAA CSC CCEC

UNIDADE 2: O SENTIDO CRISTIÁ DA VIDA

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade presenta como o ser humano necesita encontrar motivos para darlle un sentido á súa vida e así poder ser feliz. Trataremos o sentido da vida das relixións monoteístas e propoñeremos que xerarquicen valores que os conduzan a mellorar a súa vida e a súa relación con Deus e cos demais.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Descubrir cales son as características do sentido último da vida.
- Coñecer as principais características e diferenzas do sentido da vida para as relixións monoteístas.
- Investigar e experimentar sobre o sentido da vida e a presenza de Deus nas persoas e nos acontecementos.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social valores que lle dan sentido á vida.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- A busca de sentido: características do sentido último da vida humana.	BLOQUE I. 1. Redactar en que consiste o sentido último da vida humana.	1.1. Define que é o sentido último da vida humana.	CCL CAA CSC
- Características do sentido á vida segundo as relixións monoteístas.	BLOQUE I. 2. Resumir as principais características do sentido á vida que dan o xudaísmo, o cristianismo e o islamismo.	2.1. Resume o sentido da vida que dan as relixións monoteístas.	CCL CAA CSC CCEC
		2.2. Sintetiza en que consiste o sentido cristián da vida.	CCL CAA CSC CCEC
- O relato bíblico «Xesús e Zaqueo».	BLOQUE I. 3. Expresar o argumento e as ensinanzas para aplicar hoxe o relato bíblico «Xesús e Zaqueo».	3.1. Resume o argumento e a ensinanza que se extrae do relato bíblico «Xesús e Zaqueo».	CCL CD CAA CSC
		3.2. Elabora unha lista de valores que permiten transformar a vida para mellor.	CCL CD CAA CSC
- Sentido da vida e Providencia.	BLOQUE I. 4. Describir en que consiste a Providencia de Deus e como vivir a vida con maior sentido e felicidade.	4.1. Expresa mediante un bo consello como desenvolver a espiritualidade e vivir máis feliz.	CCL CAA CSC CCEC
		4.2. Participa nun cinefórum sobre a Providencia de Deus.	CCL CAA CSC CCEC
- Valores que lle dan sentido á vida.	5. Elixir e xerarquizar valores que lle dan sentido á vida.	5.1. Reflexiona e xerarquiza valores e antivalores.	CCL CAA CSC CSIEE

UNIDADE 3: PECADO, PERDÓN E UNCIÓN

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade presenta os contidos e as claves para comprender as características dos sacramentos de curación e os ritos da súa liturxia. O punto de partida: Deus intervén na historia para curar e perdoar a persoa que, despois de romper con El, está chamada a arrepentirse dos seus pecados.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Recoñecer como Deus intervén na historia para ofrecernos a curación e o perdón.
- Coñecer as principais características e a liturxia dos sacramentos do Perdón e da Unción de enfermos.
- Desenvolver e experimentar a dimensión espiritual por medio do perdón e do sentimento de arrepentimento.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social o valor de perdoar.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- Deus revélase na historia para curar e perdoar.	BLOQUE II. 1. Reflexionar sobre os sacramentos de curación e os seus efectos.	1.1. Explica como Deus intervén na historia para curar e perdoar a persoa.	CCL CAA CSC
- Características dos sacramentos do Perdón e da Unción.	BLOQUE II. 2. Explicar as características fundamentais dos sacramentos do Perdón e da Unción e os ritos da súa liturxia.	2.1. Expresa en que consisten os sacramentos do Perdón e da Unción e as súas respectivas liturxias.	CCL CD CAA CSC
		2.2. Investiga sobre o sacramento do Perdón.	CCL CD CAA CSC
- O relato bíblico «O pecado orixinal».	BLOQUE II. 3. Contextualizar e interpretar o relato bíblico «O pecado orixinal».	3.1. Resume o argumento e a principal ensinanza do relato bíblico «O pecado orixinal».	CCL CAA CSC CCEC
		3.2. Elabora un relato actual sobre o pecado.	CCL CAA CSC CCEC
- O perdón na arte e o sentimento de arrepentimento.	BLOQUE II. 4. Reflexionar e experimentar a espiritualidade do perdón e do	4.1. Contempla e expresa o que lle transmite unha obra de arte.	CCL CD CAA CSC CCEC

	arrepentimento.	4.2. Recoñece erros persoais.	CCL CD CAA CSC CCEC
- O valor de perdoar.	BLOQUE II. 5. Concienciarse sobre o valor de perdoar.	5.1. Avalía a súa capacidade para perdoar.	CCL CAA CSC

UNIDADE 4: XESUCRISTO, VOCACIÓN E ORDE

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade presenta os contidos e as claves para comprender a vocación cristiá e as características do sacramento da Orde e os ritos da súa liturxia. Relacionaremos estes contidos co relato «Conversión e vocación de San Paulo», tomando conciencia da propia vocación e do valor do servizo aos demais.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Descubrir e valorar a vocación cristiá xeral e as súas tres vocacións particulares.
- Recoñecer as principais características do sacramento da Orde e os ritos da súa liturxia.
- Investigar as claves fundamentais de interpretación e as ensinanzas do relato bíblico «Conversión e vocación de San Paulo».
- Coñecer e expresar a propia vocación cristiá e o sentimento da vocación.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social o valor cristián do servizo.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- Vocación cristiá xeral e vocacións particulares.	BLOQUE III. 1. Valorar a vocación cristiá e as súas formas.	1.1. Enumera e describe as formas de vocación cristiá.	CCL CD CAA CSC
- Características do sacramento da Orde.	BLOQUE III. 2. Resumir as características	2.1. Sintetiza que é o sacramento da Orde e os seus principais ritos	CCL CD CAA

	fundamentais do sacramento da Orde e os ritos da súa liturxia.	e símbolos.	CSC
- O relato bíblico «Conversión e vocación de San Paulo».	BLOQUE III. 3. Narrar o argumento e extraer unha ensinanza persoal do relato bíblico «Conversión e vocación de San Paulo».	3.1. Resume o argumento e a ensinanza que se extrae do relato bíblico «Conversión e vocación de San Paulo».	CCL CD CAA CSC
- O sentimento de vocación e as vocacións cristiás particulares.	BLOQUE III. 4. Reflexionar e expresar sentimentos sobre a vocación.	4.1. Reflexiona sobre a vocación persoal.	CCL CAA CSC CSIEE
		4.2. Participa nun debate sobre a vocación.	CCL CAA CSC CSIEE
- O valor do servizo.	BLOQUE III. 5. Razoar e dialogar sobre o valor do servizo aos demais.	5.1 . Describe os tipos de servizos presentes na súa vida diaria.	CCL CAA CSC
		5.2. Anota un compromiso persoal ao servizo dos demais.	CCL CAA CSC

UNIDADE 5: XESUCRISTO, MORAL E VIDA

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade presenta como a conversión a Xesús promove a vida humana. Así, o cristián debe comprometerse coa moral católica da vida humana e a misión salvadora de Xesús. Mediante o estudo de relatos e citas bíblicas descubrirán a importancia de amar e coidar a propia vida e a dos demais.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Tomar conciencia da actual construción da cultura da vida que promoven conxuntamente grupos de persoas crentes e non crentes.
- Coñecer as principais características, principios éticos e comportamentos morais da moral católica da vida humana.
- Coñecer e interpretar correctamente o relato bíblico «Caín e Abel».
- Interpretar a creación como obra de Deus e afondar no sentimento de loanza.
- Descubrir e enumerar valores que humanizan a persoa e a Terra.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis	CC
- Feitos e comportamentos actuais a favor e en contra da vida humana.	BLOQUE III. 1. Enumerar feitos e comportamentos relacionados coa cultura da morte e coa construción da cultura e da moral da vida humana.	1.1. Enumera feitos e comportamentos relacionados coa actual cultura da morte e coa cultura da vida humana.	CCL CD CAA CSC
- Características, fundamentos, principios éticos e comportamentos morais da moral católica da vida humana.	BLOQUE III. 2. Resumir os fundamentos, principios éticos e comportamentos morais que compoñen a moral católica da vida humana.	2.1. Define qué é a moral católica da vida humana.	CCL CAA CSC CCEC
		2.2. Cita principios e exemplos de comportamentos cristiáns a favor da vida humana.	CCL CAA CSC CCEC
- O relato bíblico «Caín e Abel».	BLOQUE III. 3. Sintetizar o argumento, as principais claves de interpretación e algunhas das ensinanzas que se poden extraer do relato bíblico «Caín e Abel».	3.1. Resume o argumento e a ensinanza do relato bíblico «Caín e Abel».	CCL CAA CSC
- A vida humana e o sentimento de vivir.	BLOQUE III. 4. Constatar e expresar como a espiritualidade mellora a vida humana, que se concibe como o maior ben, valor e regalo.	4.1. Investiga na Biblia sobre a vida humana.	CCL CD CAA CSC CCEC
		4.2. Escribe unha poesía para dar grazas pola vida.	CCL CD CAA CSC CCEC
- O valor de celebrar a vida.	BLOQUE III. 5. Participar nun discofórum.	5.1. Establece diferenzas entre a letra da canción « <i>Celebra la vida</i> » e o texto sobre a vida humana de YUUCAT.	CCL CAA CSC

UNIDADE 6: XESUCRISTO, MORAL E CONSUMO

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade presenta como a persoa que se encontra con Xesús e ten fe nel desenvolve unha nova forma de comportarse ante os problemas actuais. Ofrecenos respostas para consumir de forma solidaria, ecolóxica e cristiá desde a perspectiva da moral católica do consumo. Unha análise crítica da publicidade do consumo faranos recoñecer as virtudes que debemos desenvolver, destacando o valor da caridade.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Tomar conciencia de que o encontro con Cristo transforma a vida persoal.
- Coñecer as principais características, principios éticos e comportamentos morais da moral católica do consumo.
- Interpretar correctamente o relato bíblico «A multiplicación dos pans e dos peixes».
- Coñecer e experimentar as virtudes para vencer os pecados capitais e o sentimento espiritual da xenerosidade.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social o valor da caridade.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- A persoa transformada polo encontro con Xesús.	BLOQUE III. 1. Recoñecer que o encontro con Cristo cambia a forma de comprender o mundo, a realidade e as persoas.	1.1. Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo.	CCL CD CAA CSC
- Características, principios éticos e comportamentos morais da moral católica do consumo.	BLOQUE III. 2. Resumir a moral católica sobre o consumo.	2.1. Define qué é a moral católica do consumo.	CCL CAA
		2.2. Enumera comportamentos e valores que son necesarios para solucionar algún problema actual derivado do consumismo inmoral, insolidario e anticristián.	CSC

- O relato bíblico «A multiplicación dos pans e dos peixes».	BLOQUE III. 3. Expresar as principais claves e ensinanzas para interpretar adecuadamente o relato bíblico «A multiplicación dos pans e dos peixes».	3.1. Resume o relato bíblico «A multiplicación dos pans e dos peixes» e algunha das súas ensinanzas para solucionar as consecuencias do actual consumismo.	CCL CAA CSC
- As virtudes e os pecados capitais, e o sentimento de xenerosidade.	BLOQUE III. 4. Redactar unha crítica moral e cristiá aos antivalores que propón a publicidade enganosa.	4.1. Analiza e critica un anuncio publicitario desde a óptica dos pecados capitais e das súas respectivas virtudes.	CCL CAA CSC CSIEE
		4.2. Participa nun discofórum para desenvolver o sentimento de xenerosidade.	CCL CAA CSC CSIEE
- O valor da caridade.	BLOQUE III. 5. Recoñecer a caridade como a práctica de amar a Deus e aos demais como irmáns.	5.1. Dialoga nun debate sobre unha película seguindo unhas pautas dadas.	CCL CAA CSC CCEC

UNIDADE 7: MISIÓN E ORGANIZACIÓN DA IGREXA

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

Esta unidade ensínanos sobre a necesidade de organización que ten a Igrexa para o desenvolvemento da misión que Cristo lle encomendou. Mostra como o desenvolvemento da espiritualidade leva consigo o exercicio de colaborar na misión da Igrexa, afondando no verdadeiro significado da solidariedade.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Recoñecer o vínculo indisoluble entre o encontro con Cristo e a pertenza á Igrexa.
- Coñecer a tripla misión da Igrexa e a organización da Igrexa católica.
- Analizar o relato bíblico «A primeira comunidade cristiá».
- Percibir e expresar como practicar a espiritualidade cristiá desenvolvendo o sentimento de colaboración.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social o valor da solidariedade.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- A Igrexa, lugar de encontro con Cristo.	BLOQUE IV. 1. Tomar conciencia do vínculo indisoluble entre o encontro con Cristo e a pertenza á Igrexa.	1.1. Expón como o encontro con Xesús cambia a vida e converte as persoas en discípulos seus e membros da Igrexa.	CCL CAA CSC
- A organización da Igrexa católica e a súa tripla misión.	BLOQUE IV. 2. Expresar a tripla misión da Igrexa e as características da organización que ten actualmente a Igrexa católica.	2.1. Resume cal é a tripla misión da Igrexa.	CCL CD CAA CSC
		2.2. Redacta quen forma a Igrexa católica e cal é a súa organización actual.	CCL CD CAA CSC
- O relato bíblico «A primeira comunidade cristiá».	BLOQUE IV. 3. Resumir o relato bíblico e a súa ensinanza principal sobre «A primeira comunidade cristiá».	3.1. Le e sintetiza o relato bíblico «A primeira comunidade cristiá» e algunha das ensinanzas e dos valores que se poden extraer para mellorar a vida actual.	CCL CD CAA CSC
- A práctica da espiritualidade cristiá e o sentimento de colaboración.	BLOQUE IV. 4. Afirmar como o desenvolvemento da espiritualidade leva consigo o exercicio de colaborar na misión da Igrexa.	4.1. Participa en debates sobre «como practicar a espiritualidade», tema formulado nun cinefórum.	CCL CAA CSC CSIEE CCEC
		4.2. Expresa o sentimento de colaboración por medio dun poema ou dunha oración.	CCL CAA CSC CSIEE CCEC
- O valor da solidariedade.	BLOQUE IV. 5. Afondar no verdadeiro sentido da solidariedade.	5.1. Toma conciencia, de forma colaboradora, da importancia de ser solidario.	CCL CAA CSC CSIEE CCEC

UNIDADE 8: HISTORIA DA IGREXA

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

Nesta unidade tomaremos conciencia da permanencia de Xesús na historia da Igrexa, en concreto nas idades Antiga e Media, e a súa relación coa historia

persoal. Trataranse datos e conceptos específicos que traballarán de forma cooperativa por medio dun concurso.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Descubrir o máis orixinal e permanente da Igrexa ao longo da súa historia.
- Coñecer os principais acontecementos, personaxes e ensinanzas da primeira metade da historia da Igrexa.
- Investigar o relato bíblico «Simón, o meigo».
- Expresar e experimentar a historia persoal desexada e as crenzas máis profundas que lle dan sentido á vida.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social o valor da cooperación co grupo.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
- A dobre dimensión da Igrexa.	BLOQUE IV. 1. Expresar a dobre dimensión humana e divina da Igrexa.	1.1. Explica en que consiste a dobre dimensión humana e divina da Igrexa.	CCL CD CAA CSC
		1.2. Define os conceptos de concilio, herexía e cisma.	CCL CD CAA CSC
- Acontecementos e personaxes da historia da Igrexa na Idade Antiga e na Idade Moderna.	BLOQUE IV. 2. Enumerar os principais acontecementos, personaxes e ensinanzas da primeira metade da historia da Igrexa.	2.1. Resume dous importantes acontecementos, personaxes e ensinanzas da primeira metade da historia da Igrexa.	CCL CD CAA CSC
- O relato bíblico «Simón, o meigo».	BLOQUE IV. 3. Sintetizar a principal ensinanza moral e relixiosa do relato bíblico «Simón, o meigo».	3.1. Escribe o argumento e a principal ensinanza que se pode extraer do relato bíblico «Simón, o meigo».	CCL CD CAA CSC
		3.2. Investiga sobre os significados do termo	CCL CD CAA

		«maxia».	CSC
- A interioridade e o sentimento de fe.	BLOQUE IV. 4. Reflexionar e experimentar a historia persoal desexada e as crenzas máis profundas.	4.1. Reflexiona sobre a historia persoal que desexaría vivir.	CCL CAA CSC CCEC
		4.2. Expresa as crenzas máis profundas que lle dan sentido á vida.	CCL CAA CSC CCEC
- O valor de cooperación.	BLOQUE IV. 5. Cooperar na preparación e no desenvolvemento dun concurso.	5.1. Participa nun concurso de forma cooperativa.	CCL CAA CSC CSIEE

UNIDADE 9: FE, ARTE E CULTURA

1- DESCRICIÓN DA UNIDADE

A unidade trata sobre a relación entre a fe, a arte e a cultura; en especial en como gran parte do patrimonio cultural e artístico da humanidade se realizou baixo a inspiración do cristianismo. O Templo de Salomón, as peregrinacións cristiás ou a Piedade de Miguel Anxo son exemplos que nos servirán para interiorizar e exteriorizar a espiritualidade e os valores, como o da tolerancia.

2- OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Valorar as grandes relixións, en especial o cristianismo, como creadoras da arte e da cultura que forman parte da historia e do patrimonio da humanidade.
- Investigar as principais achegas do cristianismo e da Igrexa católica ao desenvolvemento do patrimonio cultural e artístico da humanidade.
- Interpretar correctamente o relato bíblico «Salomón e o templo de Xerusalén».
- Experimentar e expresar a espiritualidade das peregrinacións e o sentimento de piedade.
- Descubrir e aplicar á vida persoal e social o valor da tolerancia.

3- CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliabes	CC
- Relación entre a fe, a arte e a cultura.	BLOQUE IV. 1. Indicar as principais razóns polas cales as relixións son creadoras de arte e cultura.	1.1. Redacta unha síntese que relacione a fe coa arte e a cultura.	CCL CD CAA CCEC
- Achegas do cristianismo ao patrimonio artístico e cultural da humanidade.	BLOQUE IV. 2. Expresar as principais achegas da Igrexa católica ao patrimonio cultural e artístico da humanidade.	2.1. Escribe exemplos de achegas da Igrexa católica ao patrimonio cultural e artístico da humanidade.	CCL CD CAA CSC CCEC
- O relato bíblico «Salomón e o templo de Xerusalén».	BLOQUE IV. 3. Sintetizar o argumento, as claves de interpretación e as ensinanzas que se extraen do relato bíblico «Salomón e o templo de Xerusalén».	3.1. Enche a ficha do relato bíblico «Salomón e o templo de Xerusalén».	CCL CD CAA CSC
- Espiritualidade das peregrinacións e sentimento de piedade.	BLOQUE IV. 4. Tomar conciencia, desde a dimensión espiritual, das peregrinacións e da piedade cristiá.	4.1. Explica o sentido das peregrinacións cristiás.	CCL CD CAA CSC CCEC
		4.2. Interpreta unha obra de arte.	CCL CD CAA CSC CCEC
- O valor da tolerancia.	BLOQUE IV. 5. Comprender o valor da tolerancia.	5.1. Obtén información sobre a tolerancia.	CCL CAA CSC CSIEE CCEC
		5.2. Aplica o valor da tolerancia ao estudo de casos, como o culto das imaxes cristiás.	CCL CAA CSC CSIEE CCEC

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA:

- Recoñecer a importancia da busca espiritual de Deus no ser humano.

- Coñecer as principais características e diferenzas do sentido da vida para as relixións monoteístas.
- Recoñecer como Deus intervén na historia para ofrecernos a curación e o perdón
- Descubrir e valorar a vocación cristiá xeral e as súas tres vocacións particulares.
- Coñecer as principais características, principios éticos e comportamentos morais da moral católica da vida humana.
- Tomar conciencia de que o encontro con Cristo transforma a vida persoal.
- Recoñecer o vínculo indisoluble entre o encontro con Cristo e a pertenza á Igrexa.
- Coñecer os principais acontecementos, personaxes e ensinanzas da primeira metade da historia da Igrexa.
- Valorar as grandes relixións, en especial o cristianismo, como creadoras da arte e da cultura que forman parte da historia e do patrimonio da humanidade.

TEMPORALIZACIÓN:

Esta temporalización variará dependendo do desenvolvemento da actividade normal do Centro e das actividades organizadas polos distintos Departamentos.

Avaliación	Bloque de Contido	Unidade Didáctica
3º ESO		
1ª Avaliación	1- O sentido relixioso do home	1-A persoa busca a Deus 2-O sentido cristián da vida
	2- A revelación: Deus intervén na historia	3-O pecado, o Perdón e a Unción
	3- Xesucristo, cumprimento da historia da Salvación	4-Jesucristo, vocación e orde
2ª Avaliación	3- Xesucristo, cumprimento da historia da Salvación	5-Jesucristo, moral e vida 6-Jesucristo, moral e consumo
3ª Avaliación	4- Permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa	7-Misión e organización da Igrexa 8-Historia da Igrexa 9-Fe, arte e cultura

6. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Para alcanzar os obxectivos, as competencias e a aprendizaxe dos contidos, cómpre optar por unha metodoloxía que axude a alcanzar tales metas. A metodoloxía do presente proxecto de Relixión Católica baséase nos Obxectivos Xerais da LOE e no Real decreto para a Educación Secundaria Obrigatoria; nas estratexias de metodoloxía didáctica do currículo de Relixión

Católica para a Educación Secundaria Obrigatoria (2015), e nas achegas específicas da Pedagogía e Didáctica Relixiosa.

Froito destas opcións, son os seguintes principios metodolóxicos desde os cales se deseñaron cada unha das unidades didácticas e dos elementos que as compoñen: obxectivos, contidos, estándares de aprendizaxe, metodoloxía, actividades de ensinanza-aprendizaxe e avaliación:

1. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde o proceso psicoevolutivo do alumnado: idade, desenvolvemento psicolóxico, social, moral, familiar e relixioso. Así o explicita o currículo:

«Adaptación ao ámbito emocional e cognitivo dos estudantes, respectando o desenvolvemento psicoevolutivo propio de cada etapa. Esta atención permitirá combinar de xeito adecuado o concreto e o abstracto, o traballo individual e o grupal, o manipulativo, experiencial e visual cos aspectos conceptuais» (Currículo, 2015).

2. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión debe deseñarse e desenvolverse desde a concepción dunha aprendizaxe significativa, por competencias, e desde o desenvolvemento das intelixencias múltiples.

O desenvolvemento do coñecemento sobre a base de aprendizaxes significativas e de calidade, supón que o alumnado relaciona o que aprende cos conceptos que xa posúe e coas experiencias que ten. Así, dálle significado ao material que é obxecto de aprendizaxe e constrúe os seus propios coñecementos. A aprendizaxe significativa implica unha memorización comprensiva do que se aprende, supón unha reflexión crítica por parte do alumnado e comporta unha funcionalidade: o que o alumno e a alumna aprendeu sévelle para efectuar novas aprendizaxes e enfrontarse a novas situacións. Para que se realice este tipo de aprendizaxe, o profesorado debe partir da preparación dos estudantes e dos seus coñecementos previos, o obxecto de aprendizaxe debe ser coherente e lóxico (o alumnado debe poder atribuírle significado e integralo na súa estrutura cognoscitiva) e, ademais, os estudantes deben estar motivados para realizar a aprendizaxe.

A opción dunha metodoloxía baseada nunha aprendizaxe significativa, por competencias e desde o desenvolvemento das intelixencias múltiples, leva consigo unha ensinanza da Relixión Católica «desde» e «para» a vida persoal, cidadá, social, moral, relixiosa e eclesial.

«Respecto pola curiosidade e inquietudes dos estudantes. Consideración dos intereses e expectativas dos estudantes, así como dos seus coñecementos previos, de maneira que se garanta unha aprendizaxe significativa» (Currículo, 2015).

3. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde o ritmo de aprendizaxe de cada alumno ou alumna, e as súas experiencias e centros de interese: as necesidades fisiolóxicas,

psicológicas, sociais, intelectuais, morais, relixiosas e de sentido á vida do alumnado. Os centros de interese son os intereses «naturais» ou «artificiais» que se utilizan no proceso de ensinanza-aprendizaxe. Concrétanse nos feitos de experiencia persoal da vida cotiá (problemas, interrogantes, aspiracións, fracasos, necesidades, noticias...). Desde eles motívase o estudante, partindo da súa vida, para traballar os contidos e as competencias como respostas ás súas necesidades e experiencias.

«Respecto polos ritmos e estilos de aprendizaxe dos estudantes. Non todos os estudantes son iguais, non todos aprenden á mesma velocidade nin utilizan as mesmas estratexias. A atención á diversidade e o desenvolvemento da inclusión comeza na asunción deste principio fundamental» (Currículo, 2015).

4. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde as narracións bíblicas, os relatos sagrados das relixións, as historias da vida diaria e a literatura. Cada unidade inclúe, en relación co bloque e cos contidos, curiosidades, datos estatísticos, noticias da actualidade, feitos cotiáns do alumnado, testemuños de persoas exemplares, contos, historias literarias e historias da Biblia e doutros libros sagrados, etc.

Esta opción produce na aula unha gran motivación debido a que utiliza a linguaxe específica da transmisión das relixións, especialmente da relixión cristiá, así como polas vantaxes que lle proporciona ao alumnado:

- A) Experiencias de educación no sentido da vida.
- B) Promover as bases para o desenvolvemento das principais competencias e capacidades humanas.
- C) Desenvolver ensinanzas e experiencias cognitivas, morais e afectivas sobre as principais virtudes e valores cívicos, morais e relixiosos.
- D) Desenvolver unha cultura bíblica integral no alumnado.
- E) Fortalecer a intelixencia espiritual e a intelixencia emocional desde a realidade persoal de cada alumno e alumna.

5. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde a interdisciplinariade polas súas propias características. O estudo do feito relixioso e cristián leva consigo unha relación coas diferentes áreas curriculares. Para desenvolver tal interdisciplinariade, diversas actividades están deseñadas para ser realizadas en colaboración con outras áreas curriculares.
6. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse para promover o diálogo da fe cristiá coas relixións e coa cultura actual. A clase de Relixión Católica deberá establecer un diálogo coa realidade relixiosa e sociocultural do ámbito, para amosar a influencia mutua entre o feito relixioso xeral e cristián e a cultura occidental. Preténdese valorar, á luz da fe cristiá, os valores, as ideas e os modelos de comportamento da cultura actual; á vez que se reinterpretarán as fórmulas,

os ritos, os símbolos e os comportamentos relixiosos á luz dos valores e dos antivalores máis influentes na vida cotiá.

7. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse para capacitar o alumnado a ver, xulgar e actuar sobre si mesmo, os demais, a sociedade e o medio. Por iso, diversas actividades están elaboradas de forma que o alumnado practique a metodoloxía específica que utiliza a Igrexa católica ante os problemas sociais e ambientais: ver, xulgar e actuar sobre as persoas, a sociedade e o medio para melloralos.
8. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse para promover o protagonismo e a actividade do alumnado. Así, o alumno ou a alumna é o autor da súa propia aprendizaxe e é quen de desenvolver as súas competencias. Deles xorde a forza interior para desenvolver as súas capacidades, as súas intelixencias múltiples e o poder para realizarse como persoas. A función do profesor ou da profesora é facer de mediador, facilitador, orientador e guía para que o alumnado encontre os instrumentos que lle axuden a aprender a aprender e a descubrir por si mesmo.
9. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde unha pluralidade de metodoloxías e unha diversidade de actividades. Nas unidades e nos materiais complementarios conxugáronse as actividades cooperativas e de socialización coas de individualización. Non é compatible unha metodoloxía pechada ou única baixo os principios derivados da educación personalizada, a aprendizaxe por competencias ou a pedagogía relixiosa. A metodoloxía debe ser aberta, pois cada alumno ou alumna é un mundo e cada un deles pode supoñer unha adaptación específica.

Debemos darlle moita importancia á diversidade e á inclusión de todo o alumnado na aula. Nestas idades fanse notables as súas diferenzas, as cales se van reflectir nas súas diversas capacidades, motivacións, centros de interese, graos de creatividade... Por iso, as actividades serán algunhas veces individuais e outras de parella ou grupais. Como resposta para o tratamento da diversidade, o profesorado deixará liberdade para que cada alumno poida elixir a modalidade de realización da actividade. Por exemplo, se se tratase de resumir un tema, poderase facer por medio dun mapa conceptual, dun resumo ou dunha definición coa súa explicación correspondente. Cada alumno e alumna, segundo as súas calidades e intereses, elixirá a modalidade que máis lle guste.

Entre a diversidade de materiais, técnicas e actividades máis específicas da área de Relixión, están as investigacións; os comentarios de texto; os libros de consulta; as actividades de lectura e comprensión lectora; os estudos monográficos; os traballos de campo: entrevistas, reportaxes, etc.; os xogos didácticos; os vídeos ou outros elementos audiovisuais; as mesas redondas; o uso de programas de ordenador; os coloquios; os debates; os murais ou os carteis...; a expresión corporal; os debuxos; os cómics; os

comentarios de prensa; a televisión; a publicidade; a dinámica de grupos; o teatro; as actividades cooperativas; a observación da realidade; a busca de información; o manexo e interpretación da Biblia; a reflexión crítica e a exposición e argumentación respectuosa das crenzas relixiosas propias e alleas; o cine-fórum; o disco-fórum; a expresión de sentimentos; a práctica de valores; os exercicios de interioridade; as actividades TIC, etc.

Entre a diversidade de métodos que se deben utilizar na clase de Relixión están:

- O dialóxico (centrado no diálogo sobre as experiencias de vida e a aprendizaxe dos contidos).
- O indutivo (partir do particular e próximo ao alumnado para, por medio de conceptualizacións cada vez máis complexas, rematar no xeral).
- O dedutivo (partir do xeral para concluír no particular, no ámbito e na experiencia máis próxima do alumnado).
- O indagatorio (por medio da explicación e da aplicación do método científico).
- O activo (por medio da realización o alumnado da maior parte das actividades de clase).
- O explicativo (por medio das estratexias da explicación).
- O mixto (combinar nunha mesma unidade diversos métodos).

Este proceso, os métodos e as actividades deben ir acompañados por unha avaliación integral de todo e todos: unha avaliación inicial ou diagnóstica, unha avaliación continua ou formativa, e unha avaliación final ou sumativa.

«Seguimento dos criterios de avaliación educativa. Para facilitar o cumprimento destes principios metodolóxicos, aplicarase unha avaliación continua, global e formativa ao longo do proceso de ensinanza e aprendizaxe. Ao rematar o proceso, levarase a cabo unha avaliación sumativa, de maneira que se avalíe o nivel de logro alcanzado. A avaliación obxectiva garantirá unha valoración adecuada da dedicación, do esforzo e do rendemento de todos os estudantes» (Currículo, 2015).

10. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse para a adquisición dunha síntese científica e teolóxica dos principais conceptos, procedementos e valores do feito relixioso, cristián e católico: trátase de capacitar o alumnado en opinión, información, formación e educación relixiosa xeral e católica.
11. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse para que o alumnado coñeza e practique as linguaxes relixiosas e da fe cristiá: a linguaxe simbólica, a bíblica, a doutrinal, a litúrxica e a moral ou testemuñal.
12. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse para o humanismo: «Consideración da dimensión humanista. Todas as aprendizaxes estarán ao servizo da formación

humana. A materia de Relixión, desde a súa clave personalizadora, require que todo tipo de aprendizaxes instrumentais, cognitivas, actitudinais e socio-afectivas non sexan consideradas un fin en si mesmas, senón que estean ao servizo da formación integral do ser humano» (Currículo, 2015).

13. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde o traballo cooperativo: «Desenvolvemento da aprendizaxe en equipo e/ou cooperativa. O estudo e a reflexión do cristianismo, pola súa intrínseca dimensión comunitaria, é unha materia adecuada para desenvolver o traballo en equipo e a aprendizaxe cooperativa» (Currículo, 2015).
14. A ensinanza-aprendizaxe da Relixión Católica debe deseñarse e desenvolverse desde as TIC: «Utilización educativa dos recursos tecnolóxicos. A ensinanza da Relixión promoverá a utilización da tecnoloxía da información e da comunicación, non só dun xeito instrumental, que resulte útil para o estudante na busca de información ou na resolución de problemas considerados na clase, senón procurando a súa integración na vida do suxeito e o seu uso ético. As redes sociais ou as ferramentas de construción e manipulación de imaxes, por exemplo, son instrumentos que permiten novas formas de expresión da cultura e da identidade persoal que hai que aprender a dominar» (Currículo, 2015).

7. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Dispoñemos de diversos materiais e múltiples recursos que posibilitarán a realización das actividades programadas, tanto individuais como en grupo. Non empregaremos libros de texto.

Ofreceremos múltiples posibilidades para motivar aos nosos alumnos que teñen distintas afeccións e intereses.

O curso comezase explicándolle ao alumnado o funcionamento da **Aula Virtual** do centro e a súa importancia durante o ano escolar que está comezando. Crearase un curso para este nivel ao que se subirán, de maneira xeral e habitual, materiais de todo tipo para apoio e reforzo da materia, así como diferentes tarefas que o alumno terá que presentar a través desta plataforma. **A entrega de ditas tarefas terá un prazo e horario pechados e só se poderán enviar a través deste medio no formato pdf.**

A corrección dos traballos presentados realizarase na aula.

No caso dunha **nova situación de confinamento** e conseguinte ensino telemático, a Aula Virtual será o medio empregado para subir materiais e tarefas para o alumnado, sempre con prazo pechado de entrega.

Nunha posible situación de **ensino semipresencial**, empregaranse as clases ordinarias para a explicación dos contidos e aclaración de dúbidas e a Aula Virtual para o envío de materiais de apoio e reforzo, así como das tarefas sobre os temas explicados. O alumnado terá que realizar ditas tarefas na súa casa,

no período no que non teña clases presenciais e envíalas a través da plataforma virtual no prazo fixado.

Non se recollerán tarefas fóra do prazo marcado nin entregadas por medios diferentes á Aula Virtual.

Polo tanto, todos os materiais e recursos estarán canalizados a través del Aula Virtual del centro onde estará rexistrado todo o alumnado nos seus respectivos cursos e grupos.

Para a realización das actividades é importante que os alumnos utilicen (de xeito telemático) para a súa consulta :

- Biblia Didáctica da Ed. S. M.
- Libros de lectura adecuada á súa idade.
- Atlas histórico e xeográfico
- Mapas temáticos
- Cartafol educativo de Mans Unidas, Entreculturas, Redes, Cáritas.
- Proxección de vídeos e filmes.
- Análise de cancións e artigos de xornais e revistas.
- Uso de recursos web de interese en Internet.

Pode recomendárselle o visionado de algunhas películas ou reportaxes

Películas propostas	
Curso	Título
1º ESO	Un sueño posible
	Los titanes hicieron historia
2º ESO	La sombra de la Libélula
	Huracán Carter
	Cadena de favores
3º ESO	Quiero ser como Beckham; La boda del Monzón
	Keeping the faith; El pianista; La lista de Schlinder; La vida es bella
	Sólo un beso; Oriente es Oriente; El señor Ibrahim y las flores del Corán
4º ESO	Quo Vadis?; Ágora; Ben Hur
	El reino de los Cielos; El nombre de la Rosa
	La Misión; Lutero

8. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO

Na ESO avalíase, todo o proceso de ensino e aprendizaxe. Máis que avaliar o rendemento do alumno, trátase de comprobar en que grao o proceso de

aprendizaxe fíxolle progresar no desenvolvemento das capacidades expresadas nos devanditos obxectivos.

Polo tanto, respecto aos criterios de cualificación, valorarase (sempre que o proceso sexa **presencial**):

- Relativos a técnicas e hábitos de estudo (80%):
 - A realización das tarefas que o profesor manda para casa e a valoración positiva de traballos por iniciativa propia.
 - A destreza na elaboración de esquemas, síntese, resumos e traballos bibliográficos.
 - Levar ao día a entrega puntual das tarefas.
- Relativo á presentación das tarefas requiridas (10%)
 - Esmero na presentación do caderno e traballos.
 - Observar boa caligrafía e limpeza no traballo de clase e demais traballos.
 - A corrección na organización e estrutura do caderno de clase.
- Relativo ao comportamento, actitude e asistencia (10%):
 - A disposición de traballo activa e participativa (en calidade de membro ou voceiro) no grupo.
 - A asistencia con regularidade a clase cos materiais necesarios.
 - Manter en clase unha conduta correcta.
 - Respecto aos compañeiros, profesores, instalacións e materiais do instituto.

No caso de que a circunstancia provocada pola Covid cause que o proceso educativo sexa **telemático por confinamento**, os criterios de cualificación basearánse, fundamentalmente ao 100%, na entrega das tarefas a través da Aula Virtual do centro dentro do límite de tempo requirido e no formato solicitado(pdf), tendo en conta os resultados de ditas tarefas. **A ensinanza non presencial será avaliable.**

No caso de que a Autoridade sanitaria acorde unha **corentena** de aula ou de alumnado de nivel por un período curto de tempo se seguirá o plan de continxencia do centro e se usarán os recursos e materiais antes sinalados. **O alumnado está obrigado durante o período de confinamento a seguir as instrucións da profesora a través da Aula Virtual onde iránse impartindo os contidos e as tarefas que terán que ser entregadas nas datas establecidas.**

A promoción do alumnado está determinada pola normativa e polos criterios acordados no centro.

Con respecto á perda de avaliación continua nos remitimos ao NOF do centro e á lexislación vixente.

9. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

A partir do traballo cos desempeños competenciais obteranse diversas evidencias de aprendizaxe, vinculadas aos estándares que inclúe o currículo de cada materia. Para rexistralas, utilizaremos portfolio de aprendizaxe na aula, o que fai necesario que, ao longo das distintas unidades didácticas, se planifique a realización e recollida de probas que mostren o nivel de consecución do estándar, así como a súa evolución ao longo do curso.

O portfolio é unha ferramenta de avaliación do proceso de aprendizaxe que consiste fundamentalmente na recollida de evidencias da evolución de cada alumno e alumna. Cada evidencia debe incorporar unha reflexión engadida sobre o traballo realizado, as dificultades encontradas e os obxectivos de mellora persoal. O documento do portfolio pode realizarse en papel ou en formato dixital.

As evidencias que podemos recoller na área poden obterse a partir de:

- Actividades do libro do alumnado ou da guía que traballen explicitamente os estándares definidos na unidade.
- Mapas mentais ou conceptuais elaborados polos alumnos e polas alumnas.
- Produtos de aprendizaxe deseñados para poder aplicalos en tarefas realizadas nun contexto real; por exemplo: unidades de medida deseñadas por eles, o deseño dun obxecto con figuras xeométricas, murais, traballos de aplicación das tarefas, etc.
- Probas escritas que recollan os estándares de aprendizaxe.
- Problemas de aplicación de contidos nos que é necesario o desenvolvemento do razoamento lóxico.
- Ferramentas de autoavaliación e coavaliación do traballo na aula.

Os indicadores de logro do proceso de ensino e da práctica docente serán o número de aprobados e suspensos da materia así como a comprensión dos conceptos, adquisición de destrezas e competencias clave, así como os indicadores do tratamento da diversidade no grupo, da planificación que da materia e as clases fai o profesor, da motivación do alumnado, do desenvolvemento do ensino e do seguimento e avaliación do proceso de ensino-aprendizaxe mediante a autoavaliación de cada docente, explicitados en diferentes rúbricas e rexistros.

Indicadores de planificación:

1. Programa a materia tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.
2. Programa a materia tendo en conta o tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.
3. Selecciona e secuencia de forma progresiva os contidos da programación de aula tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes.

4. Programa actividades e estratexias en función dos estándares de aprendizaxe.
5. Planifica as clases de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.
6. Establece os criterios, procedementos e instrumentos de avaliación e autoavaliación que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.
7. Coordínase co profesorado doutros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia.

Indicadores de motivación do alumnado:

1. Proporciona un plan de traballo ao principio de cada unidade.
2. Propón situacións que introduzan a unidade (lecturas, debates, diálogos...).
3. Relaciona as aprendizaxes con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.
4. Informa sobre os progresos conseguidos e as dificultades atopadas.
5. Relaciona os contidos e as actividades cos intereses do alumnado.
6. Estimula a participación activa dos estudantes en clase.
7. Promove a reflexión dos temas tratados.

Indicadores de desenvolvemento do ensino:

1. Resume as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...
2. Cando introduce conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...
3. Ten predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesoramento dentro e fóra das clases.
4. Optimiza o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.
5. Utiliza axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.
6. Promove o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.
7. Desenvolve os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos e as alumnas.
8. Propón actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.
9. Propón actividades grupais e individuais.

Indicadores de seguimento e avaliación do proceso de ensino-aprendizaxe:

1. Realiza a avaliación inicial ao principio de curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.
2. Detecta os coñecementos previos de cada unidade didáctica.
3. Revisa con frecuencia os traballos propostos na aula e fóra dela.

4. Proporciona a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.
5. Corrixe e explica de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e dá pautas para a mellora das súas aprendizaxes.
6. Utiliza suficientes criterios de avaliación que atendan de maneira equilibrada a avaliación dos diferentes contidos.
7. Favorece os procesos de autoavaliación e coavaliación.
8. Propón novas actividades que faciliten a adquisición de obxectivos cando estes non foron alcanzados suficientemente.
9. Propón novas actividades de maior nivel cando os obxectivos foron alcanzados con suficiencia.
10. Utiliza diferentes técnicas de avaliación en función dos contidos, o nivel dos estudantes, etc.
11. Emprega diferentes medios para informar dos resultados aos estudantes e aos pais.

10. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

Os contidos exixibles para a superación da materia pendente son os mesmos que para a superación da materia en curso.

O programa de reforzo para recuperar as materias pendentes de cursos anteriores consistirá na realización de actividades das unidades didácticas da programación elaborada que serán entregados ó profesor en cada avaliación (caderniño de pendentes), as cales servirán como actividades de avaliación continua.

No caso de non entregar as actividades de avaliación continua, deberá realizarse unha proba escrita acerca dos contidos ao final de cada trimestre. Se non as supera terá, a final de curso, outra proba ou entrega de traballos relacionados cos temas correspondentes.

Se o/a alumno/a non acadara os obxectivos mínimos ao longo do curso, non aprobando a materia na convocatoria ordinaria de xuño, terá que presentarse a unha proba escrita na convocatoria extraordinaria a finais de xuño.

Todas as tarefas de seguimento, recuperación ou avaliación da materia pendente realizarase no seu caso a través da Aula Virtual do centro.

11. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS

A avaliación inicial é a que se realiza na primeira semana do curso consiste na recolleita de datos tanto de carácter persoal como académico na situación de partida coa finalidade de iniciar o proceso educativo cun coñecemento real das

características de todos e cada un dos alumnos, o que debe permitir elaborar axustes curriculares individualizados para a elaboración do plan de reforzo e atención á diversidade partindo dos:

- **Informes de avaliación individualizada do curso anterior do curso anterior.**
- **Aprendizaxes non adquiridas en relación coas competencias**
- **Situación persoal do alumno/a.**
- **Resultados da avaliación inicial.**

Os instrumentos da avaliación inicial serán:

- Observación no aula os primeiros días de clase
- Cuestionarios elaborados pola profesora.
- Análises de producións realizadas polo alumnado: resumos, cadernos, probas orais, exercicios,...

12. PROGRAMAS ESPECÍFICOS PARA O ALUMNADO REPETIDOR (na ESO)

Elaboraranse programas para o alumnado repetidor baseados nos seguintes puntos:

- Seguimento, asesoramento, e atención personalizada
- Superación das dificultades detectadas no curso anterior
- Compensación de dificultades de aprendizaxe ou outros problemas

13. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Dado que os alumnos non son todos iguais nin seguen un mesmo proceso de aprendizaxe, han de realizarse as adaptacións curriculares que se necesiten ao longo do curso.

En consecuencia, teranse en conta aqueles alumnos que necesiten un tratamento especial, por estar catalogados como ACNEES (Alumnos Con Necesidades Educativas Especiais), unha vez recoñecidos a partir da avaliación inicial e da información dada polo Departamento de Orientación. Evidentemente traballaremos parellos co diagnóstico psicolóxico e pedagóxico en estreita relación co Departamento de Orientación do Centro e cos profesores de Pedagogía Terapéutica.

Tendo isto en conta, e mais a descrición do grupo despois da avaliación inicial e a detección das necesidades individuais, estableceranse as adaptacións curriculares oportunas en cada caso, e coidarase que **todo o alumnado teña acceso ao proceso de ensino e aprendizaxe en calquera dos escenarios presentes e asegurarse a súa participación e implicación no desenvolvemento das accións educativas.**

Deseñaranse e desenvolveranse plans de recuperación de aspectos curriculares, incluíndo neles as medidas de atención á diversidade en xeral e en particular as referidas ao alumnado.

Simplificar ao máximo os contidos mínimos que han de conseguir co obxecto de que poidan asimilalos de forma positiva. Nos casos en que sexa necesario, utilizarase o material curricular da materia do nivel de Educación Primaria que máis se adecúe a cada caso particular.

- Reforzar os contidos fundamentais mediante actividades específicas que lles axuden a comprender mellor o seu significado.
- Ofrecer algúns textos, gráficos e obras de arte de fácil comprensión dos contidos de Relixión que lles axuden a conseguir os obxectivos propostos.
- Atención máis personalizada con estes alumnos e unha atención especial ás

súas necesidades en cada momento do curso.

En calquera caso organizaranse as unidades didácticas de forma que, en calquera momento, pódase insistir en contidos ou aspectos non asimilados suficientemente. Así, distribuiranse as actividades en tres niveles:

- Actividades basee: serán desenvolvidas por todos os alumnos.
- Actividades de reforzo e recuperación: a súa finalidade é recuperar e reforzar

aqueles contidos fundamentais non asimilados, ben individualmente ben por un grupo maioritario.

- Actividades de profundización e investigación: nas que os alumnos poidan profundar contidos xa traballados en clase. Parte importante será o traballo cooperativo en grupo, no que os/as alumnos/as pódanse axudar mutuamente.

Buscaranse variedade de formas e instrumentos de avaliación para posibilitar aos alumnos que elixan aqueles que máis se adecúen ás súas propias capacidades.

14. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN

Traballaremos en cada curso os mesmos elementos transversais porque son valores irrenunciabes no ensino da Relixión Católica pero, lógicamente, adaptados ao nivel de cada grupo e, dentro de cada grupo, axeitados ás necesidades do alumnado pois hai graduacións diversas no desenvolvemento dos estudantes. Os elementos transversais coa súa concreción son:

1 e 2. Comprensión Lectora e á Expresión oral e escrita

-As habituais prácticas do Plan Lector do Centro.

-Practicar constantemente estes dous elementos tanto na lectura de textos bíblicos como de documentos tanto en medios dixitais como en papel.

-Escoitar, dialogar, debater e expresar con total respecto nas interaccións entre iguais e co profesor/a.

3. Comunicación Audiovisual

-Dialogar, debater e expoñer temas, xuízos e opinións, respectando as regras propias do intercambio comunicativo e procurando non ferir a

sensibilidade dos demais, adquirindo unha actitude crítica construtiva ante as crenzas, ideoloxías e maneira de ser dos demais.

- Buscar solucións para chegar a aceptar e valorar aos demais e chegar a superar os conflitos que xorden nas relacións cotiás analizando posturas e actitudes que favorecen o vivir en paz: diálogo, aceptación, respecto, perdón.

4. Educación nas tecnoloxías da comunicación e información

- Tomar conciencia dos beneficios e das vantaxes que nos achega a tecnoloxía, favorecer o progreso e responsabilizarnos para que este continúe para ben da humanidade.

- Valorar os beneficios que achega a tecnoloxía da información e valorar todos aqueles adiantos tecnolóxicos e científicos que axudan á realización da persoa e ó benestar da sociedade.

- Descubrir e valorar as persoas que colaboran coa creación a través dos descubrimentos e avances tecnolóxicos e científicos.

5. Emprendemento

- Valorar os produtos con obxectividade e saber adquirilos e consumilos de forma racional e equilibrada.

- Descubrir e analizar a influencia que os medios económicos teñen sobre as persoas en relación coa sociedade e tomar unha postura crítica ó respecto.

- Analizar feitos que fan referencia á sociedade desde unha visión cristiá. Coidar e favorecer todo o que axude a unha repartición equitativa dos bens da terra.

6. Educación cívica:

- Descubrir os valores que xorden do Evanxeo e que comprometen o cristián a colaborar no ben da sociedade e adquirir actitudes solidarias e comprometidas.

- Analizar o grao de responsabilidade persoal e doutras persoas ante a familia, a sociedade, o mundo e a Creación.

- Recoñecer os valores éticos e morais que existen nas diversas relixións, valoralos e facer un paralelismo cos que xorden do Evanxeo de Xesús.

- Descubrir a maneira de colaborar xuntos na edificación da sociedade e valorar o labor da Igrexa e doutras institucións que colaboran desinteresadamente no ben dos demais.

- Reflexionar e analizar as causas que provocan situacións de marxinação e de inxustiza social e chegar a sensibilizarse ante as necesidades e ante os problemas dos demais.

7. Prevención da violencia.

- Interesarse por coñecer, respectar e apreciar os compañeiros e compañeiras independentemente do seu sexo e da súa aparencia.

- Colaborar con todas as persoas sexan dun ou doutro sexo.
- Analizar o grao de aceptación ou rexeitamento que existe cara ás persoas de distinto sexo e buscar solucións ó respecto.
- Amosar unha actitude crítica ante situacións nas que se produza calquera tipo de discriminación por razón de sexo.
- Descubrir e rexeitar as posturas extremas (machismo e feminismo) e valorar os demais indiscriminadamente.

15. CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR

O obxectivo central do Plan Lector é contribuír ao desenvolvemento da autonomía dos estudantes para apropiarse dos métodos e medios que lles permita desenvolver a súa comprensión lectora, procesar información en calquera soporte, atribuírle significado, construír textos e comunicar resultados; en suma, xestionar a súa lectura persoal ata convertela nunha actividade permanente.

A materia de Relixión participará activamente no Plan Lector do propio Centro coa dinámica que se estableza para este curso 2020-2021 así como nas actividades propostas polo equipo da Biblioteca e o PLAMBE.

Entre as accións a realizar neste contexto salientaremos:

- Exercicios e prácticas de comprensión lectora da Biblia e dos seus xéneros literarios con textos axeitados que motiven aos alumnos a ler con agrado, lectura de biografías de personaxes fundamentais do cristianismo e da humanidade, lecturas de Encíclicas, lectura sobre unha selección de temas de actualidade, textos sinodais, preguntas sobre o lido, extracción da idea principal, realización de exposicións escritas do texto traballado, resumos, esquemas, utilización de enciclopedias, dicionarios, periódicos. Todo iso axeitadamente á idade e capacidades dos alumnos.
- Os alumnos de todos os cursos deberán escoller un libro dos propostos e entregar unha valoración voluntaria do mesmo; todos eles forman parte dos fondos do Departamento de Relixión e atópanse na biblioteca do Centro . Terán a opción de elixir libros fóra dos ofertados. Todas as semanas dedicarase un tempo na aula para que cada un comparta coa clase o que máis lle interesa do libro que está a ler como forma de motivar ao resto dos compañeiros acerca dos textos comentados.

Lecturas Recomendadas	
	Memorias de una rebelde (Mamen del Cuvillo)
	Trueno (William Armstrong)
	¿Quieres ser mi amiga? Galit Fink; Mervet Akram Shaban
	De Victoria para Alejandro (M ^a Isabel Molina)
	Pájaro sin hogar (Gloria Whelan)
	La mirada (Carlos Puerto)
	El portero de hockey (Rodrigo Muñoz Avia)
	De todas maneras (Christine Nostlinger)
	Enganchado (Angélika Mechtel)
	El tiempo y la promesa (Concha López Narváez)

	Juan, un relato de esperanza (Heinz Körner)
	Sara (Heinz Korner)
	Dios vuelve en una harley (Joan Brady)
	Dios en una harley: El regreso (Joan Brady)
	El águila y la rosa (Rosemary Altea)
	El bufón que no hacía reír (Maena García Estrada)
	Jade y los misterios de la vida (Francois Garagnon)
	Los 10 secretos de la felicidad abundante (Adam J. Jackson)
	Los 10 secretos del amor abundante (Adam J. Jackson)
	El viaje de Teo (Catherine Clement)

16. FOMENTO DAS TIC

As tecnoloxías da información e a comunicación (TIC) son un conxunto de técnicas, desenvolvementos e dispositivos avanzados que integran funcionalidades de almacenamento, procesamento e transmisión de datos.

O tratamento da información e a competencia dixital implican ser unha persoa autónoma, eficaz, responsable, crítica e reflexiva ao seleccionar, tratar, valorar e utilizar a información e as súas fontes, así como as distintas ferramentas tecnolóxicas.

Dentro da área de Relixión Católica fomentárase o uso das TIC's contribuíndo ao logro dos obxectivos do plan TIC do Centro mediante a realización de diversas accións cos nosos alumnos tales como:

- Visionado de vídeos en Youtube e reportaxes de diferentes televisións, como complemento á explicación do profesor.
- Uso de correo electrónico e de Google Drive para informar aos alumnos da realización dalgunha tarefa e para recepción dos seus exercicios, actividades e traballos.
- Uso educativo das redes sociais para compartir saberes, técnicas e recursos.
- Procura de información na Web e a súa posterior elaboración.
- Presentación de traballos nas aplicacións máis actuais na medida en que as posibilidades técnicas e a formación dos propios alumnos o permitan (PowerPoint, traballos dixitais,...). Como mínimo farán uso dun procesador de textos.
- Uso da Aula virtual do centro.
- Visitas a sitios web oficiais da Igrexa (Santa Sé, Arquidiocese, Conferencia Episcopal), a páxinas de contido bíblico ou relacionadas co voluntariado e o labor social da Igrexa.
- En relación cun dos obxectivos da programación, coñecer a través da Rede a achega da Igrexa á nosa cultura e patrimonio artístico para o que Internet móstrase como un instrumento valioso nun campo que por excelencia é o da imaxe.

- Consultas e visitas a portais católicos tanto polo seu contido conceptual como pola posibilidade de coñecer foros de opinión, blogs e outros campos de comunicación e expresión católicos.
- Consultas e visitas a diferentes portais oficiais do gobernos, asociacións, ong's e demais, para traballar os elementos transversais e a educación cívica e en valores solidarios.

17. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

- Colaborar co departamento de Orientación en todas as medidas preventivas, organizativas e de intervención que se desenvolven no centro (acolida ao profesorado novo, ao alumnado novo e ao alumnado estranxeiro no instituto, información e comunicación coas familias, control de faltas de asistencia e puntualidade do alumnado, actuación nos casos de absentismo, actuación nos casos de acoso escolar, uso da aula de convivencia e atención educativa, mediación escolar, igualdade de oportunidades, prevención de consumo de tabaco, alcol e drogas, e fomento de hábitos saudables...)
- Desenvolver actividades acerca da dignidade e dereitos da persoa para concienciar e sensibilizar ao alumnado sobre o maltrato entre iguais, especialmente sobre o acoso escolar.
- Propoñer a mediación cando xurda un conflito entre os alumnos/as tanto na aula como no centro e non poida resolverse doutro xeito.
- Promover a igualdade de oportunidades nas súas actividades e achegamento ao alumnado, aproveitando días conmemorativos, como o día da muller traballadora, violencia de xénero, etc, e desde una perspectiva transversal a través dos contidos da materia.
- Colaboración coa Vicedirección do centro nas actividades, festas, visitas didácticas e viaxes que entre outros obxectivos fomentan a integración, a participación e a convivencia do alumnado e profesorado.
- Respetar, difundir, e recordar ao alumnado o Regulamento de Réxime Interno do centro.

18. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

As actividades extraescolares estarán suspendidas practicamente ao longo deste curso debido a situación provocada pola COVID.

No caso de poderse levar a cabo poderíanse realizar as seguintes:

Temporalización	Actividades
1º Trimestre	○ Parola dun misioneiro de Misiones Pontificias
	○ Parola da organización Cáritas
	○ Confección dun calendario de Adviento
	○ Percorrido polas parroquias dos alumnos de 2º ESO das que fixeran un traballo

2º Trimestre	<ul style="list-style-type: none"> ○ Asistencia ao ciclo de cine social organizado por Caritas. Vigo no cine Salesianos.
3º Trimestre	<ul style="list-style-type: none"> ○ Saída ao conxunto histórico e relixioso de Tui con 1º e 2º ESO
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Saída a Santiago de Compostela e ao Mosteiro da Armenteira con 1º e 2º ESO
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Saída a Ribadavia e ao Mosteiro de Oseira con 1º e 2º ESO
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Saída a Panxón e Baiona con 1º e 2º ESO
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Saída a Poio e Pontevedra con 1º e 2º ESO
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Convivencia no instituto: traballo en grupo, talleres... (durmindo unha noite no instituto, colaboración de pais para comida...).
<ul style="list-style-type: none"> ○ Outras que xurdan ao longo do curso en relación coa programación elaborada. 	

19. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA

Habemos de sinalar que resultados son os que pretendemos obter nos nosos alumnos coa docencia que levamos a cabo nas diferentes áreas materias. Non podemos valorar o axuste nos termos que expresamos a continuación si non sinalamos antes onde queremos chegar.

Tales resultados han de ser realistas (un 100% de aprobados é unha utopía en moitas ocasións), medibles (non é conveniente sinalar expresións como aceptable ou excelente - salvo excepcións con alumnos que presenten algunha característica especial-, senón porcentaxes) e, co tempo, comparables cos de cursos anteriores, a fin de obter unha tendencia.

Recomendamos partir dos dous criterios xerais que expresamos a continuación:

- O axuste ou coherencia da nosa programación e os elementos curriculares xenerais marcados na normativa e no Proxecto Educativo do Centro. En particular, deberemos contrastar si a materia contribuíu a alcanzar as Competencias Clave -CC- (para iso, no Decreto de Currículo, no anexo dedicado a cada materia, especificase como contribúe esta á consecución das CC, polo que debemos telo sempre presente). A este respecto, formalmente xa se axusta, pois seguimos os puntos previstos na lei, así que deberemos abundar no aspecto sinalado.
- Conseguir que a Programación sexa:
 - * Eficaz: que consiga que os contidos da nosa materia apréndanse, (coas porcentaxes ou observacións que prevexamos).
 - * Eficiente: que os resultados obtidos sexan causados pola aplicación do programado, non pola casualidade, as clases particulares ou os

coñecementos adquiridos noutras fontes. Si vemos que algo sobra, quitémoscho; si falta, programemos iso para aplicalo.

- * Funcional ou útil: que sirva para o que se deseñou.

Ademais, propoñemos un procedemento de valoración da programación que consiste na aplicación da seguinte escala de observación ao profesorado que imparte cada materia, co fin de que xulgue a súa tarefa no curso segundo os resultados obtidos ao final do mesmo.

Podería ser conveniente, ata, que nas reunións trimestrais de avaliación da Programación Didáctica que cada ciclo-departamento desenvolve, téñanse en conta estes puntos para modificar a mesma segundo vaia transcorrendo o curso sen esperar ao final.

ESCALA DE OBSERVACIÓN PARA O PROFESORADO

Materia/Área impartida:	Curso:
Profesor/a:	Fecha:

Para valorar o axuste entre a programación e os resultados obtidos, o Departamento/Ciclo deseñou este instrumento. Coas túas achegas podemos mellorar o resultado do traballo desenvolvido. Para iso, rogámosche que valores, sinalando cunha X, de 1 a 4 -onde 1 é a cualificación máis baixa e o 4 a máis alta- os seguintes aspectos:

	1	2	3	4
1. Has respectado la distribución temporal de los contidos por avaliacións.				
2. Aplicaches a metodoloxía didáctica programada.				
3. Si has ter en conta os coñecementos e aprendizaxes básicas necesarios para aprobar a materia.				
4. Aplicaches os procedementos de avaliación programados e te axustaches aos criterios de cualificación.				
5. Aplicaches medidas de atención á diversidade aos alumnos que as requiriron.				
6. Levaches a cabo as actividades de recuperación de materias pendentes de cursos anteriores segundo a túa responsabilidade.				
7. Levaches a efecto medidas de reforzo educativo dirixidas aos alumnos que presentaban dificultades de aprendizaxe.				

8. Puxeches en práctica medidas para estimular o interese e o hábito da lectura e a capacidade de expresarse correctamente.				
9. Utilizaches os materiais e recursos didácticos programados (no seu caso, libros de texto de referencia).				
10. Realizaches as actividades complementarias e extraescolares programadas.				

1.Si contestaches 1 ó 2 a algunha cuestión, sinala que causas, ao teu xuízo, foron as responsables.

2.Indica as características máis positivas do traballo desenvolvido por ti este curso.

3.Sinala os aspectos que consideres que deberías mellorar na túa tarefa para cursos sucesivos.

AUTOAVALIACIÓN DO PROFESORADO COA ACHEGA DO ALUMNADO

Ao rematar cada unidade debemos avaliar o proceso educativo. Podemos pedirlle ao alumnado que colabore connosco facéndolles estas ou outras preguntas concretas:

- Que porcentaxe de alumnado alcanzou os obxectivos de aprendizaxe da unidade?
- Que recursos e actividades deron mellor resultado?
- Que poderíamos ter realizado en función dos intereses do alumnado?
- Que cambiaría no desenvolvemento da unidade o próximo curso? Por que?